

KITERÍTETTÉK ÚGYIS

Csurka István – Néhány tanulmány egy életpálya megértéséhez.

Szerkesztette: ZÁRUG Péter Farkas. L'Harmattan, Budapest, 2023. 212 oldal, 3990 Ft

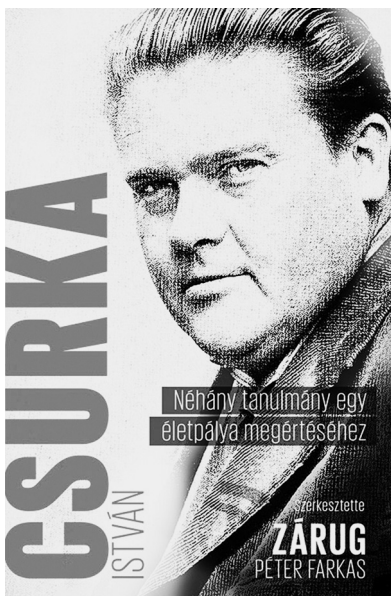
Bármilyen furcsa, a recenzióra készülve Csurka István író-politikusról Schiffer András ügyvéd-politikus jutott eszembe. Utóbbival is többször beszélgettem Csurka meglátásairól és igazolást nyert esszéiről, és Schiffer – bár több gondolatával, elhíresült sorával nem ért egyet – sokunkhoz hasonlóan úgy látja, Csurka már-már váteszi, ha tetszik, „sámáni” képességekkel felruházva nagyon világosan látott már a '90-es évek elején is. Ez azért érdekes, mert akkoriban egymástól igen távol helyezkedtek el – elsősorban politikailag. Csurkát a '90-es évek elejétől „szélsőjobb-oldali”, „fasiszta”, „antiszemita” címkékkel ruházták fel, Schiffer „baloldali” volt és maradt – de a kérdés: jelentenek-e még valamit ezek a jelzők? Schiffer, ahogyan Csurka is, felelősen gondolkodó, hazaszerető, mélyen vagy inkább mélyre látó ember, szuverenista, illetve lokalista, a mindenkori globalizmus ellenfele és célpontja. De idő kellett ahhoz, hogy „egymásra találjanak”: Schiffer András többször elmondta, hogy kevés dolgot bán, illetve szégyell, az egyik, hogy fiatalon részt vett egy Demokratikus Charta-rendezvényen. Ahol éppen Csurkáék vagy éppen maga Csurka ellen tiltakoztak az Antall-kormány idején, posztkommunista, liberális szervezetben.

Elmondható, hogy a '90-es évek elejétől Csurka István volt a nagyrészt átmentett média és a posztkommunista értelmiségi elit egyik, ha nem a legnagyobb ellensége. Idén megjelent könyvemben [A kultúra megszállása – lásd Balogh Gábor recenzióját jelen rovatban – A szerk.] „társutasoknak”, „társutas-társaságnak” nevezem azt a jól körülírható, jellemzően baloldali vagy szélsőbaloldali indult értelmiségi-művészi-veleményvezérei csoportot, amely már a '70-es, '80-as években is különleges státuszt élvezett – jól fizető, kényelmes állás, rendszeres médiamegjelenés, külföldi ösztöndíjak, nyugati utazások, nagyon gyakran befolyásos

kommunista családi háttér, jó, sőt néha bizalmi kapcsolat Aczél Györggyel – s mindez a rendszerváltás után is meghatározó maradt. Olyan ismert művészekről és értelmiségiekről beszélünk, akik még a Kádár-rendszer hanyatlásának idején lettek ismertek, hogy aztán 1990 után is nyíltan vagy kevésbé nyíltan, de aktívan politizáljanak. Az átmentett állambiztonsággal és a tágabb értelemben vett hálózatl egyúttal a '80-as, '90-es évek fordulóján sokat tettek azért, hogy megosszák, bomlasszák politikai ellenfeleiket. Például a Magyar Demokrata Fórumot, amelyben Csurka István éppen megfelelő célpontnak bizonyult. A kötet sem tagadja: tett is érte. Jó és rossz értelemben egyaránt.

Sok mindent nagyon világosan látott. Például az SZDSZ elitcsapatát, amelyről kiderült, hogy csak nevében volt antikommunista, vezető politikusi közül sokan hírhedt, gyakran ÁVH-s családokból származtak, ők maguk szinte kivétel nélkül kommunista, marxista, maoista gyerekeként cseperedtek fel. Persze később, főleg

ma már inkább újbaloldaliként, lázadóként emlékeznek önmagukra. Természetesen jómódban nőttek fel, az átlagember számára elérhetetlen lehetőségekkel, saját kis buborékvilágukban. Nem érdektelen, hogy a számtalan jogász mellett seregnyi közgazdász volt közöttük, körülöttük. Hiszen ezek voltak, lettek a kulcsszelmék. Ők elsősorban a privatizációban játszottak kulcsszerepet. Sebők Miklós kevésbé ismert, de annál fontosabb művében (*Paradigmák fogságában.* 2019) „organikus közgazdász elitnek” nevezi azt a „szövetiséget”, amely mind a rendszerváltás éveit, mind a rá következőket meghatározta. Rájuk fókuszált Csurka István is. E társaság egyik vezetője, a politikai „humoristaként” ismert-hírhedt közgazdász, Farkasházy Tivadar így beszélt hatalomvágyáról, hatalomvágyukról az SZDSZ-es Kőszeg Ferencnek: „a '68-as nemzedék,

amely ide-oda vetődött, igazából sohasem kapta meg a lehetőséget, hogy az ország vezetésében szerepet vállaljon [...] Ennek a nemzedéknek ez az utolsó dobása. A Kádár-rendszer utolsó éveiben már kapott egy pici lehetőséget, de az MDF-koalíció csúnyán, gonoszul belerúgott, és a maga másodosztályú társaságával próbálta az eszméit megvalósítani. Arra gondoltam, hogy nekem nincs még négy évem, hogy esetleg egy számomra szimpatikusabb választási eredmény szülessen”. Mit kezdjen ez az „elitgárda” azzal, aki se nem másodosztályú, se nem hajlandó kompromisszumot kötni? Ha lehet, elhallgatja, izolálja, de amint lehetőséget kap rá, minden tűzerejével célba veszi. Éppen ez történt Csurka Istvánnal – egyébként később, az LMP szétverésénél Schifferrel is, de ez csak a rendszer működése szempontjából fontos. Kiterítették ügyis. Csurka főellenség, már-már diabolikus ellenfél lett. S mivel a kulturális életet – és a könyvkiadást még annál is jobban – jórészt ez a társaság uralta, Csurkát gyakorlatilag kitörölték, szerzőként, íróként is *persona non grata* lett belőle.

Ralf Dahrendorf német szociológus közismert állítására gondolva – miszerint egy politikai rendszert hat hónap alatt le lehet váltani, egy gazdasági rendszert hat év alatt át lehet alakítani, a társadalmihoz hatvan év kell – talán éppen most jött el az idő. A félidőben járhatunk, bizonyíték rá, hogy már egy komoly, de nem jobboldaliként ismert kiadónál is megszülethetett ez a kötet. „Hogy Csurka István alakja ma is súlyosan megosztó, ahogy szoktuk mondani, »kényes téma«, arra jó példa e kötet szerzőgárdájának alakulása. Merthogy bizony több olyan felkért szerző is volt, aki egykori »Csurka-pártiként« hol azonnal, hol kibúvók által, de végül visszautasította a kötetben való szereplést” – írta az előszóban Hubay György politikus. Sokatmondó részlet. Értékeljük tehát azokat, akik felvállalták az írást: Borvendég Zsuzsanna történészt, Domonkos László író-publicistát, Pozsgai Zsolt drámaíró, Vasvári Erika szerkesztőt és természetesen a kötet szerkesztőjét, Zárug Péter Farkast. Mindegyik tanulmány fontos és időtálló, Vasvári Erika bibliográfiai munkája elképesztő szakmai teljesítmény, én mégis kettőt fogok külön kiemelni.

A kötet számomra legizgalmasabb írása Borvendég Zsuzsannáé, a történész Csurka István állambiztonsági múltját, kikényszerített „alkukötését”, megfigyelését és üldözését járja körül. Részben Csurka figyelemre méltó és Magyarországon sajnos igen ritka szembenézésére, *Az esztéta* című írására építkezve. Történetünkhöz tartozik, hogy Csurkát a '90-es évek elején részben beszerzésére, állítólagos ügynöki múltjára építve próbálták lejáratni, az már kevesebb figyelmet kapott a vele alapvetően ellenséges médiában, hogy azok közé tartozott, akik semmilyen érdemi munkát nem végeztek. Borvendég Zsuzsanna írása Csurka történetén keresztül bemutatja az ördögi zsenialitással felépített Aczél-rendszer létrontó valóságát. Politikailag külön érdekes a kötet szerkesztőjének, Csurka István egyik tanítványának, Zárug Péter Farkasnak az írása; aki nyilván ma sem tagadja mesterét, aki

őt régen, elmésen „MIÉP-csángónak” nevezte. Ő Csurka egyik, ha nem a legismertebb dolgozatát, a *Néhány gondolat a rendszerváltozás két esztendeje és az MDF új programja kapcsán* című szöveget, illetve annak erényeit, hibás részeit és azt követő lejáratást elemzi. A hatalmas terjedelmű cikk 1992. augusztus 20-án jelent meg a *Magyar Fórum*ban, és óriási vihart keltett. Zárug szerint „a »dolgozata«, ahogy ő nevezte írását, tételes összefoglalása volt mindannak, amit Csurka a rendszerváltozás folyamatáról, az állampártiak, reformkommunisták és a velük összefonódó liberálisok hatalomátmentéséről, valamint az MDF–SZDSZ-paktum nemzeti kormányzást gúzsba kötő rendszeréről gondolt. Mindezt nemzetközi kontextusba helyezte, és bizony, keserű bírálatának felelőseit is meg merte nevezni. Ez utóbbi volt aztán Csurka igazi »bűne«. Az, hogy rá mert világitani arra, hogy a rendszerváltozás – általa hazugnak tartott – konszenzusos modellje egy kényszer szülöttje, amelyben a nagy trójai faló az SZDSZ, csupa olyan baloldali, marxista, cionista és ávós múltú vezetővel az élén, akik nem voltak érdekeltek a tényleges politikai lusztrációban s az előző rendszer bűneinek elszámoltatásában.” Nehéz lenne ezzel vitatkozni. Ahogyan azzal is felesleges, hogy Csurka ebben a dolgozatban számtalan hatalmas hibát elkövetett. Az „élettér” és a „genetikai romlás” kifejezések használata a 20. századot végigélve – és Közép-Európában ezt jórészt végigszenvedve – megengedhetetlen volt. És óriási politikai, írói baklövés. „A használt kifejezések odavetése és az általuk felvett politikai pozíció súlyos hiba volt Csurka részéről” – fogalmaz Zárug. Majd így folytatja: „Nemcsak azért, mert rossz asszociációjuk volt – s van mindmáig –, valamint tévesek és igaztalanok voltak, hanem azért legfőképp, mert ezeket idézve volt mibe belekapaszkodniuk a vele szembenállóknak, az általa kritizáltaknak, akik »jó fariezs-ként« azonnal és sikerrel terelték el a figyelmet a dolgozat nagy történelmi, társadalmi, politikai és gazdasági igazságairól.” Utóbbi a lényeg. Szokták mondani, hogy a sajtó helyzetét tekintve a médiaháborúban egy egér harcolt egy orosz lánal, helyette helyesebb talán egy huszárt szembeállítani egy egész tankhadosztállyal. A posztkommunista, demokratikus chartás sajtóhadjárattal szemben a jobboldalnak, de a józan hangoknak sem volt esélye, és – amint azt Zárug is megjegyzi – amíg a három konzervatív lap – a *Pesti Hírlap*, az *Új Magyarország* és a Csurka kezében lévő *Magyar Fórum* – egymással vitatkozott, a lövészárkok túloldalalon pihenő újságírók és újságírókatonák elégedetten figyelték az előadást. Ezután hiába vált be számtalan történelmi jóslata – például Kína világhatalmi szerepe –, hiába látta és írta le félelmetes pontossággal a globalista érdekszövetség vagy a posztkommunista hálózat működését, bármit írt és mondott, az a társadalom jelentős részéhez már nem juthatott el. Nem a bohócsipkát, hanem a nyilasok karszalagját húzták rá. **Eljött az idő, hogy újraolvassuk, újragondoljuk sorait, megnevezzük azt, ami vállalhatatlan, és értékeljük azt, amiből sokat tanulhatunk.** Legyen ez a kötet az első lépés ehhez.

MEZŐ GÁBOR